

Projektforslag: Styrket elevmotivation i udskolingen

Baggrund

Udskolingen består af de tre sidste år af folkeskolen og markerer således afslutningen på et langt skoleliv med undervisning, læring og fællesskaber. Samtidig er udskolingen også overgangen til noget nyt, når eleverne bagefter søger over på ungdomsuddannelserne.

Fælles for hele skoleforløbet er, at skolen skal støtte op om alle elevers læring, trivsel og glæde ved at gå i skole og møde alle elever med alsidige, passende og varierende udfordringer.

Alligevel er der sket en stigning i andelen af elever, der mister motivationen for at gå i skole op gennem deres skoleforløb, bl.a. som følge af præstationskravene og de mange test og prøver, som presser dem. Det har betydning for elevernes trivsel, skoleglæde og faglige resultater. Hvis eleverne ikke gennemfører alle folkeskolens 9. klasses prøver eller ikke består folkeskolens afgangseksamen, kan det hindre dem i at blive optaget på en ungdomsuddannelse.

Der har i en del år været et markant politisk fokus på udskolingen, som primært har drejet sig om overgangen til ungdomsuddannelserne. Resultaterne af en række undersøgelser viser dog, at der også er behov for at se på udskolingen som tre skoleår, som støtter op om elevernes læring, trivsel og glæde ved at gå i skole samt deres almene dannelse og udvikling.

EVA offentliggjorde i februar 2020 resultaterne af en undersøgelse af udskolingens undervisningspraksis. Rapporten tegner et billede af en undervisning, hvor boglige og teoretiske aktiviteter prioriteres, og undervisningsformerne ikke varierer meget. Undervisningen er ofte præget af læremidler, forberedelse til de afsluttende prøver og et ansvar hos eleverne for egen læring. Alt sammen noget, som har indflydelse på elevernes motivation for at lære. Undersøgelsen viser også, at ledelsens involvering nedtones i udskolingen, og at lederne sjældent giver feedback, har dialog eller sparring med lærerne om fx god undervisning.

Med afsæt i ovenstående ønsker KL og DLF at igangsætte et fremfærdsprojekt, som har til formål at styrke elevmotivationen i udskolingen med afsæt i følgende overordnede undersøgelsesspørgsmål:

Hvordan kan vi tilrettelægge en skoledag med mere varierede undervisningsformer og med afsæt i viden om, hvad der skaber motivation hos eleverne i udskolingen, med henblik på at styrke elevers motivation, trivsel og udbytte af undervisningen?

Det teoretiske og forskningsbaserede afsæt

Indenfor uddannelsesforskningen har der i de senere år været et stigende fokus på at undersøge betydningen af elevernes motivation, og hvordan undervisningen og lærerens tilgang påvirker dette. Vi ved fra forskningen, at elevernes motivation ikke kun har betydning for de faglige resultater på kort sigt (fx karakterer) og lang

sigt (fx videre færd i uddannelsessystemet), men også for elevernes generelle trivsel.

Motivationsformer

I forlængelse heraf peger forskningen også på, at motivation i høj grad betragtes som noget, der kan skabes og modnes i undervisningen og i lærerens møde med eleven (Pless, M. m.fl., 2015). Dermed er motivation ikke alene noget, som den enkelte elev enten har eller ikke har, eller som alene opstår på baggrund af forældrenes baggrund eller elevens faglige niveau, men noget som læreren kan stimulere og understøtte, så elevernes deltagelse og engagement i undervisningen øges. Forskerne har, som led i deres forskningsprojekt samt eksisterende forskningslitteratur og viden om, hvad skaber motivation hos de unge i skolen og i forbindelse med læring, identificeret fem motivationsorienteringer, som er særlig markante og afgørende for elevernes motivation i udskolingen. I en kort fremstilling ser de fem former for motivation ud, som følger:

1. Vidensorientering

Eleven er nysgerrig og har en interesse for faget ved at være særlig drevet mod viden om faget eller særlige fagområder. Her bør læreren bl.a. interessere sig for elevernes særlige faglige interesser og elevernes nysgerrighed på dette.

2. Mestringsorientering

Eleven oplever at kunne klare eller mestre en opgave. Motiveres af progression, feedback og feedforward og får derigennem lyst til at lære mere. Her bør læreren bl.a. interessere sig for at give eleverne succesoplevelser, fx gennem at tilpasse udfordringer.

3. Præstationsorientering

Eleven motiveres af fx karakterer, konkurrence og ros og oplever, at det at gøre en ekstra indsats betaler sig. Her bør læreren bl.a. interessere sig for muligheder og begrænsninger i at lade konkurrenceelementer indgå i undervisningen.

4. Relationsorientering

Eleven motiveres ved at føle sig som en del af fællesskabet i klassen og ved at føle, at læreren ser og hører ham/hende. Her bør læreren bl.a. interessere sig for den enkelte elev og den gensidige tillid mellem lærer og elev, og hvordan dette kan kobles til det faglige.

5. Involveringsorientering

Eleven motiveres af inddragelsesprocesser og selvbestemmelse, fx gennem åbne læreprocesser og undervisningsformer, der understøtter elevinddragelse. Her bør læreren bl.a. interessere sig for at rammesætte en undervisning, hvor eleverne kan være medskabende og medproducerende.

Varierede undervisningsformer

Diskussionen om varierede undervisningsformer hænger tæt sammen med, hvordan undervisningen påvirker elevernes motivation. Her er det værd at sætte fokus på praksis- og anvendelsesorienteret undervisning som inspiration til at skabe varierede undervisningsformer. Det kan fx ske med afsæt i projektet "Praksisnær undervisning i skolen" (Fremfærd-projekt 2020). Projektet peger på seks kendetegn ved praksis- og anvendelsesorienteret undervisning, som i en kort fremstilling ser ud som følger:

- Undervisning, der inddrager elevernes hverdagsliv.
- Undervisning, der inddrager aktuelle samfundsmæssige problemstillinger.
- Undervisning, der inddrager generelle erkendelser om verdens indretning og sammenhænge.
- Undervisning, der åbner for eksperimenterende og æstetiske erfaringer med faget.
- Undervisning, der oversætter og forbinder løsrevne faglige mål til virkelighedsnære sammenhænge.
- Undervisning, der giver eleverne mulighed for at deltage i undervisningen med hver deres forskellighed.

Erfaringerne fra projektet peger på, at praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning med udgangspunkt i disse kendetegn samtidig vil understøtte elevernes dannelse i henhold til folkeskolens formålsparagraf (fra projektets materiale om "Hvad er praksisnær undervisning").

Projektets formål og resultater

Projektets formål er først og fremmest at identificere og afprøve varierede undervisningsformer, der bidrager til at fremme elevernes motivation i undervisningen. Desuden har projektet til formål at identificere nogle af de organisatoriske og ledelsesmæssige greb, der kan bidrage til at understøtte den ønskede praksis.

Projektets formål er udfoldet i følgende succeskriterier:

- At udvikle og indsamle viden om varierede undervisningsformer, som kan bidrage til at øge elevernes motivation i udskolingen.
- At udvikle og indsamle viden om de organiserings- og ledelsesgreb, som kan understøtte arbejdet med øge elevernes motivation.
- At få udviklet og afprøvet mindre undervisningseksempler og forløb i samarbejde med lærere, skoleledere og videnspersoner/eksterne samarbejdspartnere, som skoler og kommuner efterfølgende kan anvende i undervisningen og i arbejdet med at styrke elevernes motivation i udskolingen.
- Styrke sammenhængen mellem praksis og teori gennem afprøvning og udvikling af nye forløb og metoder på baggrund af ny viden.
- At få styrket fokus på anvendelsesorienterede elementer i undervisningen.
- At øge elevinddragelsen og elevens aktive deltagelse.
- At få spredt de gode erfaringer og viden til skoler og kommuner i hele landet.

Indhold

Projektets indhold inddeles i følgende fem faser:

Fase 1: Kortlægning- og identificeringsfase

- Indsamling af forskellige eksempler, erfaringer og viden fra skoler og kommuner, der er lykkedes med at skabe motivation hos eleverne.
- Identificering af de undervisningsformer og organiserings- og ledelsesgreb, der ud fra eksemplerne bidrager og understøtter til at øge elevinddragelse og motivation hos eleverne.

Fase 2: Udviklingsfasen

- Udvikling af undervisningseksempler og -forløb i et samarbejde med fagprofessionelle og videnspersoner.
- Udvikling af eksempler på organiserings- og ledelsesgreb, der bidrager til at understøtte den ønskede praksis. Udviklingen af eksemplerne sker i et samarbejde med udvalgte skoleledere, der har erfaring med at planlægge en fleksibel skoledag.

Fase 3: Afprøvningsfasen

- Eksempler og forløb afprøves, og prøvehandlinger igangsættes med høj stilladsering af videns- og fagpersoner.

Det er vigtigt for deltagelsen i projektet, at der er enighed mellem forvaltning, ledelse og lærere om deltagelse, og at der undervejs i udviklingsfasen skabes rum for, at fagprofessionelle, skoleledere og videns- og fagpersoner sidder sammen og taler om, hvordan organiseringen af skoledagen bedst kan understøtte den undervisning, der ønskes. De fem motivationsorienteringer anvendes som et refleksions- og samtaleredskab i udviklingen og afprøvningen af eksemplerne og forløbene.

Fase 4: Analyse, afrapportering og formidling

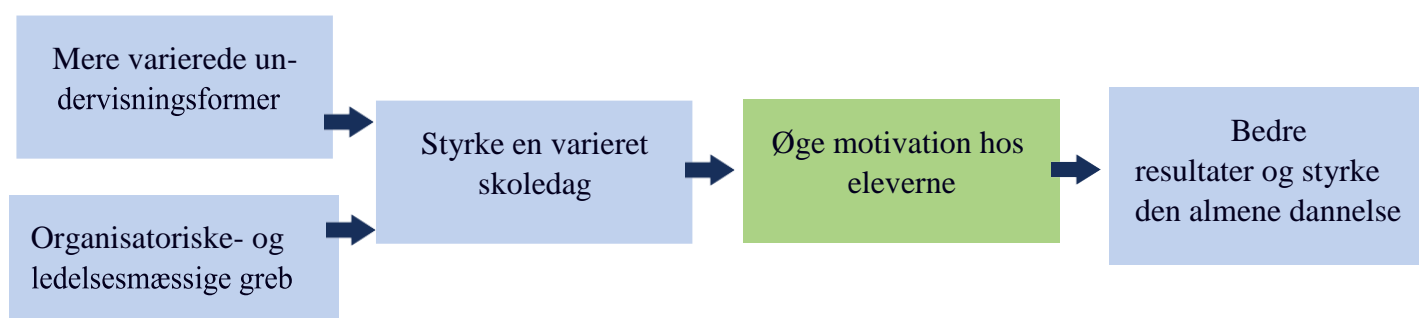
- Analyse af de gennemførte forløb med henblik på at udlede generaliserbar viden, principper, gode erfaringer og eksempler, som andre skoler og kommuner kan anvende.
- Eksempler på konkrete lærererfaringer og lærerudsagn samt udsagn fra andre fagprofessionelle skal indgå i rapporten og få andre fagprofessionelle til at lade sig inspirere og anvende forløbene.
- I afrapporteringen måles der på øget elevmotivation med afsæt i bl.a. forandringsmodellen. Man kan i den forbindelse overveje at lave en før- og eftermåling på elevmotivationen, evt. særskilt eller som en del af den årlige t rivselsundersøgelse.
- Afrapporteringen kan fx være en samlet publikation/udgivelse med en teoretisk og metodisk indføring til projektets problemstillinger og et eksempel-katalog over undervisningsforløb, organiserings- og ledelsesformer, og undervisningsformer, skemalægninger mv. suppleret med konkret vejledning.
- Formidlingen af resultaterne kan ske ved afholdelse af en fælles konference med mulighed for at drøfte erfaringerne og resultaterne, ved at publicere artikler i fagbladene og inddrage de faglige organisationer og CFU, som kan være behjælpelig med at formidle resultaterne via deres kanaler

Fase 5: Evaluering

- Der laves en samlet evaluering af fremfærdsprojektet.
- Som en opfølgning på projektet og afhængig af projektets resultater bør det overvejes, hvordan resultaterne og de gode erfaringer kan overføres til mellemtrinnet og evt. indskoling.

Projektets overordnede forandringsteori

Nedenfor er projektets overordnede undersøgelsesspørgsmål forsøgt anskueliggjort i en simpel grafisk opstilling. Meningen er, at den undervejs og efter fase 1 kan udvides og anvendes som analyseredskab og på den måde være med til at skabe overblik over processen mellem indsatserne og målet. Desuden vil den kunne bruges i evalueringen af projektet, herunder ift. at undersøge om elevernes motivation er øget efter projektets afslutning, jf. den grønne boks.

Metode

Projektet beror på en lang række af eksempler, praksisser og gode erfaringer, som er identificeret og indhentet fra en lang række folkeskolers arbejde med at tilrettelægge, organisere og lede en varieret skoledag. Eksemplerne kategoriseres i en række overordnede temaer, analyseres og sammenholdes bl.a. med de fem motivationstyper, og hvad vi ellers ved om området fra forskningen og fra seneste undersøgelser (fase 1).

Med afsæt i analysen og temaerne udvikles mindre eksempler og undervisningsforløb i et samarbejde mellem fagprofessionelle og videns- og fagpersoner. Eksemplerne og forløbene skræddersys i forhold til den enkelte elevgruppe og praksis og afprøves herefter i praksis med høj stilladsering (fase 2 og 3).

Inden afprøvningsfasen foretages en slags baseline med de deltagende elever og lærere ift. at måle elevernes motivation. Det kan fx ske ved, at elever og lærere besvarer en række spørgsmål om elevernes motivation og skoleglæde. Efter afprøvningsfasen besvarer lærere og elever de samme spørgsmål og der gennemføres opfølgende samtaler.

Projektet kan evt. hente inspiration i aktionslæring og cirkulære læringsprocesser som det kendes fra andre lignende projekter. Hensigten er at styrke sammenhængen mellem teori og afprøvning i praksis på flere planer – i den daglige undervisning, i forhold til skoleudvikling og hele skolens formål. Den eksterne samarbejdspartner tages med på råd om dette.

De samlede erfaringer indsamles og analyseres og indgår i den samlede afsluttende rapport.

Målgruppe

Projektet er forankret på skoleområdet, og målgruppen er forvaltninger, skoleledelser, lærere og andre medarbejdergrupper omkring undervisningen i skolen.

Styring og organisering

Projektet gennemføres som et partssamarbejde mellem DLF og KL og som en del af "Fremfærd Børn". Desuden vil skolelederne og BUPL blive tilknyttet projektet undervejs.

Desuden detailplanlægges, gennemføres og evalueres projektet i samarbejde med relevante forsknings- og/eller vidensinstitutioner. Der træffes nærmere aftale med sådanne eksterne samarbejdspartnere til projektet ved projektets opstart.

Projektets projektledere er:

- Stine Juul Knudsen, KL
- Jørn Højer-Pedersen, DLF

Tidsplan

Første kvartal af 2021	Udvælgelse af eksterne samarbejdspartnere og kvalificering af projektbeskrivelse.
Anden kvartal af 2021	Fase 1
Tredje kvartal af 2021	Fase 2
Fjerde kvartal af 2021	Fase 3
Første kvartal af 2022	Fase 4
Anden kvartal af 2022	Fase 5
Tredje kvartal af 2022	Afslutning, evaluering og formidling

Litteratur

Pless, M., Katznelson, N., Hjort-Madsen, P., og Nielsen, A. M. W. (2015). *Unges motivation i udskolingen*. Aalborg Universitetsforlag.

www.vpt.dk : [Praksisnær undervisning i skolen](#)